Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера дехь • ЕРА, 27 МАЙ, 1982 ШУ • № 63 [illegible] • Мах 3 кеп.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВНА СОВГIАТ ДIАДАЛАР

КПСС ЦК [illegible] ... Совгlат дlаелча ... Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, И. В. Капитонов, М. В. Зимянин, К. В. Русаков ...

(ТАСС).

КПСС ЦК Пленума соцам

1990 шерага кхаччалца йолча ханарча СССР Кхачан программах йолча проектах

[illegible]

1990 ШЕРАГА КХАЧЧАЛЦА ЙОЛЧА ХАНАРЧА СССР КХАЧАН ПРОГРАММАХИ ИЗ КХОАЧАШЪЯРА ДЕ ДЕЗАРЕХИ

1982 шера 24 мае хиннача КПСС ЦК Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА яь доклад

Хьамсара новкъостий!

КПСС ЦК Политбюро [illegible] Центральни Комитета Пленумга хьежа хьачуяь кхачан программахи из кхоачашъяра де дезарехи дола доклад. Программа оттабяь парте XXVI съезда решенешъа хьежжа. [illegible]

Советски юрта боахама продукци дукхагlа йилар къахьегlа хьагойт укх лоделхьа таблица.

ЮРТБОАХАМА ПРОДУКЦЕ КЕРТТЕРА ТАЙПАШ ХЬАЛКХЕДАР (ШЕРА ЮКЪЕРА ЛАЬРХIАЧА — миллион тонн)

	1961-1965 шераш	1976-1980 шераш	Дукхагlа даьнна, процент
ялат	130,3	205,0	157
шекара свекла	59,2	88,7	150
баьлдаьраш	16,9	26,3	156
соми комсаш	6,5	15,2	234
дулх	9,3	14,8	156
шура	64,7	92,7	143
фуаш (млрд.)	28,7	63,1	220

Вайна нагахьдахьиннад 1965 шерагlа ниъсдича 35 миллион сиг дукхагlа ... юртбоахама производство ... Итог ... ялоьнга продукци ... сих лаьрхIача 28 процент тlехдийттад. Пхийтта шера сага сиха дулхи дулха продукташ ялара 41 процент ... шуреи шурий продукташ — 25 процент, фуаш — ... баьлдаьраш — 35 процент.

(Яьстедоалар 2-ча оагlо тlа).

ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШТА ЖОП ЛУШ

Кхы а дикагlа къахьегаргда

Боахха терхам тlабохийташ йоийнай аз ноя, Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски Пленуме «1990 шерага кхаччалца йолча ханарча СССР кхачан программах» а из чаккхьахдала де дезарех доладь доклад. [illegible]

[illegible] ... На да Пленума решенешта оаха лу жоп.

Ю. АУШЕВ,
Назрановски района «Экажевский» совхоза коартолаш кхеош вола звеньевой.

ХЬИНАР АЙДЕННА БОЛХ БЕШ БА...

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя ноя. Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленуме «1990 шерага кхаччалца йолча ханарча СССР кхачан программах» а из [illegible]

Дукха доаркаш, свотникаш ба цу боахаме хьинаре къахьегаш. Царна юкъе къаьстта дикагlа болх бу Чеботарева Вера Михайловнас, Алмесханова Зулайс, Белякова Валентина Антоновнас, Осовскова Милания Павловнас, Овсянникова Зинаида Иосифовнас, кхыбараша. [illegible]

[illegible]

С. АУШЕВ.

Укх юбилейни шера дехьий социалистически декхарш [illegible] Грозненски заводе болх беш. [illegible] «Социалистически къахьегама ударник» [illegible]

СУРТА ТIА: транспортерщик М. Хамхоев.
Н. ИЛИКИА сур.

ПАЙДАНЕ ВIАШАГIКХЕТАР

«Союзоргтехника» объединена чуйоагlача ВНИИоргтехника лаьрхlа йолча конструкторски бюрой, 30 гаргтарча предприятей хулталхой хилар укх денош «Оргтехника» яхача Грозненски lилмая-производственни объединенеш хиннача директорий совета совещане даьха лоацаш.

[illegible]

[illegible] ... технически прогресса деш lалашдара доацаш я.

1990 ШЕРАГА КХАЧЧАЛЦА ЙОЛЧА ХАНАРЧА СССР КХАЧАН ПРОГРАММАХИ ИЗ КХОАЧАШЪЯРА ДЕ ДЕЗАРЕХИ

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

35 процент, генарий дьтта — 24, шекар — 30 процент.

Долче, новкъостий, парте аграрни политика, юрта боахамга дIахьийтача йоккхий ча средствааш, миллионаш болча наха къахьегаро Iалашдир кхачан продукташ дукха дукхагIа тIоккхетилга. (ТIоараш тох). Из ишта дале а, карагIаьнначох тоъам а хинна Iе йиш яц вай. Кхачан проблема ден повестка тIара хIана а дIаьнккха йоацилга бIарга ца го йиш яц. Калорийноста юкъарча боарамга диллача советски сага дуача хIаман раьнон физиологически нормашка хьежжа яле, дуача хIаман структура тоае езаш я. Дулхи шурий хIамаьнаш наха мел эш яц. Кхоачамболаш дац бьаьцадаарашш соми. Цхьайолча районашка моттигаш я кхачан товараш массаза а ца хулаш.

Сенах лаьтт укхаза гIулакх? Наха ма эша кхачан товараш хьаьлелга тIехьадусаш хиларах лаьтт гIулакх — уж хIара шера дукхагIа хьалой а. Из ишта хул бахача наьха ахчан доходаш дукхадаьлча, хилариа дуьзаденна, керттерча кхачан товарашта дола паччахьалкхен мехкаш хувца ца луш дисар бахьан долаш уж товараш дукхагIа дIаийдендаь. Из хул ишта экономика алхха аграрни сектора нах кIезигаьлуш, городашка бахараш алсамбувлаш хиларагIа а. Из дуьзаденна да шератара шу мел доал паччахьалкхен торгови сетера кхачан продукташ юрташка бахача наха шоаш а дукхагIа ийрца. Юххера а, укхаза IатIъ юрта боахама, еррига агропромышленни комплекса эффективность тоъал сиха легIа цахар а.

Уж еррига факторашш чоте а ийца КПСС ЦК Политбюрос дииза дардоацаш лаьрхIар 1990 шерага кхаччалца лаьрхIа кхачан программа оттаелга. Из тайпа программа кийчъяр а чакхъяккхар а — из вай планироване системера, социалистически экономикана доалдечара принципиально керда тIа. Программа чулоац кхачан проблема къоастаеча де лерхIачоа тIаберзабаь, комплексни болх белга.

Цуига ишта хьежара лоархIамера белгало я юрта боахама ший а санна цунна гIулакх деча промышленноста доакъой а, транспорта, торговле болх бIаьшш бувзар, кIашагIтохар, цар беррига болх бухсоццаш де лерхIачоа — лакха дикал йола кхачан продукташ хьаяра а нахага дIалахачийтара а гIулакх деш хилийтар.

Из декхар актуальни да цхьадолча бахьаьнех агропромышленни комплекса доакъош легIаухача цхьайола диспропорцеш хьахилар бахьан долаш. Кхоачамбоацараш гулденнад юртбоахама продукци ийичъеча, дIаоттаяь лоаттаеча, дIа-юха кхухьача чакхйоахача, йоахача. Долче, кхачан проблема къоастаелга дIахьалхашкахьа дахьара дукхагIа уйла тIаIахийтаназа лоьвад юрта боахама продукци нахага дIалхоачача наькъа ерригача аемлашта.

КПСС ЦК Политбюрос программана юкъедахьаьна дардоацаш лаьрхIа цхьаькха лоархIаме дIадехар — из юрта боахама а санне цунна юаьленнача промышленноста отраслей а балха эффективность дIахо айар, легIаьхара интенсивни факторашка ваьчарел хьалхагIа доалар. Алхха ишта гIулакхага хьажар да КПСС тIехьарча съездаша парте экономически политика ларде йиллар. Из — кхачан проблема къоастаяра дукхагIа хIама дуларгдолеш практически чакхбанкха йиш йолаш цаI мара боацеш иикъ.

Вай бIубенна долх цу наьькъагIа. Бакъда, бе беш болх хIана а дукха ба. Ховш ма дий, дерригача а боахамашка Iалама керттерча рузкъох — лаьттах эффективно пайда ца эцилга.

Колхозашеи совхозашеи дIа ца луш дукха продукци юртбоахама производствана комплексни механизаци дра боарам хIана а тоъал лакха ца хилар, юрта боахама техника дукхача тайпашта эксплуатаци елга во а дикал лоха йолаш а хилар бахьан долаш. Тоъаш яц минеральни удобренеш гирбиккдаш, массанахьа Iалашдац уж тешшаме дIаоттаяь лоаттаелгеи эффективно пайда эцилгеи. Закупочни мехкаш производствана эшача издержкашка хьежжа йац. Цу дерригена а дигар юрта боахама продукци тIаиккхетара темпаш сих ца яларга.

Цу тайпара, новкъостий, аьнначох хьадоагIаш да мохи легIабар хIанзарча замо юртбоахама хьалхашка, вай экономика еррига аграрно-промышленни сектора хьалхашка керда декхараш оттаду — доккхий, чоалхане, бехктохкаме декхараш. Дина дарлгоацаш да хьахинна халонаш диспропорцеш дIаяхара, юртбоахама производства эффективность лакхъяра, тIа-тIа дукхагIа мехка эша кхачан продукташ Iалашъяра тIаерзадаь действеши, йоккха масштабаш йола гIулакхаш. Цу тайпара гIулакхаш белгалдаь да, хIаьта уж КПСС ЦК укх Пленуме дуьца дезаш а да. Кхачан проблема комплексно къоастаяра правительство тIаерлаеш КПСС Центральни Комитето, аз хьалха ма аллара, декхар оттадаьд баха нах кхачан дерригача тайпашца тешшаме Iалашбара, дикал лакха йола продукци юалга холуш айде, буача кхачан структура дикка тове. СССР Министрий Совето хьачусина кхачан программа проект цу декхаро ма яхара я. Из я паьха, советски сага хьадда еш йола йоахо. (ТIоараш тох).

Юртбоахама производствана планироваш еча динамика даннеш программа тIа йоалаяь я. Цхьайола цифраш мара ювцаргъяц аз. Ишта, шера юкъера лаьрхIача шийтталагIча пятилетке ялат доакхкилга 250 — 255 миллион тоннага, дулх — 20 — 20,5 миллион тоннага, шура — 104 — 106 миллион тоннага, бьаьцадаараш — 37 — 30 миллион тоннага, сомн комараш — 14 — 15 миллион тоннага дIакхачийта лерхI.

ЦхьайтталагIча пятилетке тIехьа бахача наьха маькха а маькка булкай шерраьа ассортимента а, коартолий а шекара а хьашташ кхоачашдарца цхьана планироваьь деш да крупашца, кондитерски хIамашца, маргаринаца, фуашца, чкъьаьрашца Iалашбе, хIаьта ишта дулх, шура, генарий дьтта, сомий бьаьцадаарий продукци а лоаттаелга тоаде. ХIаьта шийтталагIча пятилетке керттера гIулакх тIадерзадергда дулх, генарий дьтта, бьаьцадаарийн сомийн керттера тайпаш дукхагIа нахага дIакхачийтара.

Дизза кхетадеш да, къахьетта атта доацача вай хоттама хьалашка, хIамаш дIаюн лаьтташ ма-могга дукхагIа хилийта гIертилга. Бакъда, тахан керттердар, хIаьта кхоана хIаьта а вета — из хьуикъам лохбар. Из хьалхарча планге склекни фу леладелгеи оттадар, цо лерхI удобренеи деррига тайпаех эффективни пайда эцилга. Цо дIадех Iилман хIийле йола, дика уйла лаьтта лелалда система юкъейоалаелга. Цо биллача боараме чоте ийле дела хIара область, хIара район, хIара боахама Iалама-экономически хьалаш.

Кхетадеш да дукхагIа хьайбаш леладе гIертилга а. ХIаьта хьийкай боахаме а хIанзарча хьалаша керттерча — хIара Iиттагара йоакхха шура а дIачутелаш долча хьайбан юкъера долал а дукхагIа хулийтилга. Цо керттерча моттиге оттаду хьайбаш дикагIа хулийтилга эргадаккхар, племенной болх тоабелга, лакха оксарле йола хьайбаш тайпаш дебаделга. ХIаьта, кхетадеш да, доакъаьш дикка дукхагIа дахар цар дикали дикагIа пайда эцилгеи айделга.

Цхьан дешаца аьлча юрта боахама эффективноста дола дIоагIа — производствана интенсификаци яр. ХIаьта кхачан программа а тIаерзаяьу алхха цу тайпарча наькъа. Укхазара хьадоагIа — вай Iилмана хьалхашка латта бехктохкаме декхараш. Советски Iилмахоша кIезига хIамаш даьлац юрта боахам айбара. Цхьабакъдо, селхан йолча тоъам беш хиицар йола а кхоачам болаш дац ахчана, кхыметтел тахан а. Цу тIара хьадоладала деза Iилма а.

Эффективноста тIаберзабаьча наькъо дIадех юрта боахамца ювлаенна отраслеш сихха легIакхувлилга. Вайна каст-каста пайсху тотта моттиг продукци хьаелга а йоалаш, из дIаоттаьь лоаттаелга, чакхйоахилга, из нахага дIакхоачийтилга йолаш дола. ХIанз а тIехьа, масала, дукхагIа легIаеша кхачан промышленность йолаш, вай дукха дукхагIа дакхха йиш яр маргарин, макаронни кондитерски хIамаш, берий кхачан продукташ, консервираш, кхьйола продукташ. Са хьалхагIа а ала диIазад хIамаш чакхйоахача отраслей низалаш хьайбашта, оалхазарашта, шурийна еча лаготовкай объемашка хьежжа йоацаш хилар бахьан долаш дукха лежаш хулга. Е коартолаш, бьаьцадаараш, сом дIаоттабаь лоаттабеш а чакхбоахаш а хулача зенех.

Хьал тоадар дукха проекто тIадерзаду кхачан дулха-шурийн промышленность айяра. ЙоккхагIа хулийтаргья холодильникий низалаш элеватораш. ДегIабоагIаргба тарни боахам. ХIаьта а программа кхоачашъеча хана укхаза цхьайола коррективаш е езаргья. Вай массаре а кхетаду вай тороиаш доазуа доацаш йоацилга, цул совгIа пятилетка сихаьлуча хана. Бакъда, 1990 шерага кхоачаш коартолашш бьаьцадаараш дIаоттадаь лоаттаделга диззагIа Iалашдергдолаш хранилищаш хилийта еза, шекара свеклаш чакхъяхара ханаш кхы а лоацъе еза. Из деррига а дарна кхы тIа а болх бе беза. Ма могга дукхагIа уйла тIахийта еза лоацача хана кхачан продукташ дукхагIа тIаккхетийта йиш хулийтаргьйола агропромышленни комплекса объекташ шийлахашхьа болх бе йолалийтара. ХIанз укх сахьте укхаза порядок яц. Юртбоахама машиностроении химически промышленностен предприятеш, хьайбан комплексаш, минеральни удобренеш лелаьра механизированни складаш, силосни гIирсаш, теплични комбинаташ, фруктохранилищаш, комбикормовни предприятеш, хIаьта ишта кхачан промышленностен торговлен объекташ хьаьльяра планаш кхоачаш во ю. Партийни, советски, боахама органаша, профсоюзой комсомолой хьадда хуьна деза агропромышленни комплекса стройканцара дола шоай гIулакх. Царна хьежа деза мехка ударни стройканца санна. (ТIоараш тох).

Кхачан программа организационни даьнье да юрт социально хувнара де лезараш. Лоркъар да юрт социальни организацкар. Лоркъар фуд нахча, из да [illegible]

Йоккха цифр хиина а Iац. Из — городан юртан юкъера социальни башхалонаш дIаяхара тIаерзаяь йоккха политика. ХIаьта из да — марксизма-ленинизма Iилман ларди тIара хьадоагIача вай программни дIадехарех цаI аххаре хкоачашделга. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Дикка оттаяь а арахьара экономически бувзамаш санна йола программа аспект а. КПСС ЦК Пленуме дакъадоалараш хоши да тIехьарча шерашка, къаьстта хьуккъам из хилар бахьан долаш, доазол дехьара ялат, дулх, цхьайола продукташ ийле эзаш вай хиилга. Из даьдаш халкъо хьаштий дукхьы. ДIахо йолача хина а вай пайда из эцаш дутаргдац кхачан ресурсаш дукхагIа хилийтара дукха арахьарча торговле вайна дала йиш яр, — кхетадеш да — экономически из пайдена хилар чоте а эцаш. Цудухьа хила ма доагIара да программа проекта тIа доазол дехарча механизмица, эггара хьалхарча арIаш социалистическихарта дIаиш цхьаиа гIулакхаш лелаледе лерхIилга.

Проекта тIа лерхI капиталистически мехкашкара кхачан продукташта импорт елга кIезигаделга. Мехка хьаштдIадех моллагIча цIахха нийдениача хIамо кIалдутаргдоацаш вайга йовшта мел эш кхачан фуражни ресурсаш хулга. Цунна цхьана, шоаня ма харра, цхьайолча паччахьалкхени цулгахой гIерт массаза коммерчески операцеш, масела, ялат доккхар санна ираш, вай мехка низ барл средство, политически IотоIаьара гера а лаь дIаоттае. Цунна вай цIаккха машар а хиньаби е машар хила дага а дац. (ТIоараш тох).

Сона хетачох доши ишта оттадар КПСС Центральни Комитета членаша хьалдоацарга. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Цу тайпара, новкъостий, кхачан программа проект КПСС XXVI съезда решешка, халкъа хьал-тоьар айяра тIехьарча парте наькъага хьежжа я. ХIаьта керттерча даькъе из къоабалъе вай йиш а я. (ТIоараш тох).

ХIаьта кхачан уж е кхыдола тайпаш хьадара хьаддача хьокхамашка диллача, уж эггара дIамагIа дараш санна лархIа деза. Деррига низаш тIодахийта деза уж кхоачаш даь иа Iеш тIехикхоачаш дара. (ТIоараш тох).

Проекта тIа болх беча хана кIезига предложенеш кхуллаиаар капитальни вложенеи объемни материально-технически ресурсаш дукхагIа хилийта яхаш. Царех цхьаяраш чоте ийцай. Вовжаш шера планаш шийтталагIча пятилетка плани оттаеш царга хьежача бакъахьа лаьрхIай. Долче, СССР Министрий Совето, Госплано дIахобахьа беза болх, программа кIоаргъеша йоашхаш, хIаьта цхьалолчи даькъе иа эргайоахаш, — хIара шеро, юкъелахьийтача хIара кердача миллиардо вай де лерхIачоа гаргакхувлийта ховргдолаш, — хIаьта боконца мел гарга кхуд ховргдолаш. (ТIоараш тох).

Новкъостий! Кхачан программа хьалхашка уттаду хаиашка диллача тайпа-тайпара декхараш — йаьккхача хиара а, юкъерча ханара а, сихха а, тIехьалаха йиш йолнараш а. Сона хетачох алхха тIехьара дараш вай еча йоккхой юкъ-моттиге дIаоттаде доагIа.

Хетаргахьа вай массавар а цхьа уйла йолаш ва кхачан программа ший хьалхара беркат укх шера хьадалиге лаш хилара хьаьхьа. Цо юрта боахамерча, еррига агропромышленни комплексерча деррига балхий цикларьа дукхагIа дIадех.

ХIара районе, хIара областе, хIара республике итта а эль чакхъяккха ола хIамаш лехьа йоарца иналсам лоаттаеба, заготовительни, транспортни, торговли организаци хаддалана болх берийла нийса система. Хьайнеи тиханен юкъера бувзамаш доацаш йийтан ме хул гIулакх, потребителга динаьа хургда. [illegible] Министерствана.

[illegible]

гIоина дола боахамашш бешамий огородии кооперативаш. Ховш ма хиллара, дулх, шура, коа тIара хазараш, хIаьта коартолаш, бьаьцадаараш, сом боаькхача цар доаца дикъа дикидоккха да. ДIахо йолча хина цу боахамашта паччахьалкхен, моттигерча Советий, колхозий а совхозий а оалхIоарахьара ду новкъостал алсамдаккхайа — хIаьта из новкъостал дииза дарг а дац. Хьал дела — сихха а холуги а пайда бала тарлу. Укхаза дукха хIама де деза Центрсоюз а. Из декхарийла я, нагахьа санна цунна ала йиш яле, иайха доазадахьарча боахамашкахьа юкъ дIаерзаде, цар лертIа болх бара гIо де.

БилагIа пайда ала йиш яр предприятей гIоина долча боахамий торонех а. Уж ледаде могаргдола хIара промышленни предприяти, хIара организаци декхарий а массаза яхар санна, цу тайпара боахамаш леладе. Цу гIулакхашта лаьрхIа промышленни предприятешта а организацешта а кхетаде деза дииза дола юртбоахама лаьтташ. Дика пайда бала йиш я дукхача предприятешна довчи Iамашка чкъаьрий леладарех а.

Цу тайпара дешаш сиха, майрра, инициатива гойтош кхетаде деза. Цох дукха ца гоин белгала пайда бала мег.

Мукъаба соца юрта къахьегамхоша, агропромышленни комплекса берригача болхлоша хьинаре къахьегарни кхачан программа чакхъяккхара хьалхара шу дикка довккхаргхиларах тешшилга дIаккхайкаде. (ТIоараш тох).

Новкъостий! Кхачан программаца цхьана агропромышленни комплекса доал делга тоадара, экономически механизм эргайоаккхаш товара тIадерзадаьча гIулакхий система йийца а йийца, тIаоца езаш да вай. Уж дешаш шоайла бувзам болаш хилар шеко йоацаш да.

Кхачан проблема кхоачашъяро дIадех юрта боахама производительни низаш дIахо легIадоаладелга, хIамаш чакхйоахача промышленноста низалаш дукхагIа хулийтилга. Бакъда, из гIулакх оагIув мара яц. Цхьаькха, цу кIезигагIа доархIам боацаш яр, — производственни отношенеш эргайоахаш тоаелга. Доал дарен планироване методаш, стимулироване способаш, боахам лелабара механизм хила еза лакха оасарле йолча къахьегама хьалаш хьакхоллаш. Духхьал цу принципиальни установкашкагара хьадоагIаш да шуга долаш дола соцамаш. Сенах лаьтт, лоацца аьлча, цар маIан?

Агропромышленни комплексе планироване доал дарен ше къаьстта йола объект санна эггара хьалха хьакъоастаю. Цо йиш хулийтаргья дикагIа, пайда дукхагIа хьабоалаш территориальни, отраслевой, программно-целевой планированеш тарье. ТIехьарчун ларде улл, цIаьхха а хьоахадду аз, бухсоццаш хьахулаш дар — мохк цохаддаш кхачанца Iалашбар. Духхьал цунна, цу де лерхIачоа гIулакх деш я бIарча цаI яь йола юрта боахама доал дара система а цунца бувзам бола центрера санна, моттигаш а отраслеш.

Районашка, краищка, областашка, автономни республикашка вIашагIтохх агропромышленни объединенеш, хIаьта союзни республикашка — агропромышленни комиссеш. Цунда цхьана чоалханегIа а дарегIа а хулийтаргья аппарат, ца аша дIаиахар, доал деча дукхагIа оперативность а эффективность а хилийтар духьа.

Укхаза къаьстта лоархIам бу районни звенон. Укхаза хьаю боккъонца еррига бокъонаш демократически йола дола даро орган, колхозашкаьни совхозашкаьни хьаштеш тергадеш производствана йоаза воздействи е могарг а долаш. Российски Федераце, Украина, Грузе, Латве, Эстоне цхьайолча районашка агропромышленни объединенеш Iамаьча опыто хьахьокх иа нийса, перспектива йолаш гIулакх дола. Цунца цхьана республиканска краевой, областной партийни а советски а органий бехк тохкам лаьхоу, юкъарьоахан кхачан фонда формироваш [illegible]

[illegible]

тара бе бе хилараш. Укхаза моттиг яц шаблона, оалаш ма хиллара, дерригa а цхьана тайпара дара. Укхаза къахьетта чIоагIа эш дикача даьбIарг, решенеш шоайна хIиннар, хIаман зем болаш хилар.

Цудухьа КПСС Центральни Комитето лийрхIа а лийрхIад, лерхIа а лерхI колхозашш, совхозашш шайнага чIоагIъяла ирхьац, организационно-боахама даькъе уж кара хIама хулта лакхдаьна дергдац аьнна.

Юртара вай хадраш Iалаьмате чIоагIа легIаьнхкай, цар йиш дIахкхоачъргба деккъий а чоалхане а декхараш кхоачашде. Кулгалхоех тешаш хилар, доагIар хьадекхаш а хIаман бала кхоачаш а цар балхага хьежар, инициатива хьаллацар, хIаьта цу цхьан тIадиллача гIулакхашца хьалхара персональни бехктокхам айбар — ишта ла цу лаькъера парте политика маIан. (ТIоараш тох).

Ерригача юртбоахама производства дарз я аьнна дIаза ала йиш йолча колхозаштен совхозаштен административни елга, лоадам боацача гIулакхий даькъе царна доал ле гIертилга цIенхаштта дIадаьнкхоаз дардоацаш да. Паччахьалкхен плана белгалдаь йоаца моллагIа йола заданеш кхоачашъелга царгара дIадехилга, паччахьалкхен отчетностагара дIаиккхача кхйола информаци ехилга, из моллагIа воле а дехча дела. Массе а боарамашка цIенхаштта леладе еза правило, из телхае цхьанена бокъо а из а луш. Со теш, новкъостий, из мел лоархIаме а мел чIоагIа эшаш а да шоана массанена ховш хиларах. (ТIоараш тох).

Юрта боахама эффективность айе йиш яц формана а йоацаш боккъонца йолча хозрасчета чIоагIа экономически хьалаш ца хилча. ХIана, халахете а, цу тайпара хьалаш массанахьа долаш дац. Дукхача колхозашш совхозашш денаш деш я. Царна эс хулаш маьхала доацах дулх, шура, кхьйола хьайбай продукци. Цу тайпарча ситуаце бахьанаш бе да. Бакъда, цох хьахулар цаI да — маьха, пайда, кредита экономически рычагий лоархIам бов, производство легIайоалаяра стимулироваш ни яц.

Юртара экономически хьал тоадара, цунна дарба дара КПСС ЦК Политбюро цхьадола гIулакхаш чакхдаьнна дардоацаш лерхI. Шоай масштабашка, цхьаккха юкъера ца йоаккхаш колхозаштен совхозаштен воздействи яра кIоаргалга дилла бIарча хьайийцачa царех хул йоккхагIчарех йола боахама политически акци.

1983 шера 1 январе денз хьайбашта, хьакхарчашта, жена, шурийна, ялата, шекара свеклашта, коартолашта, бьаьцадаарашта, кхачан цхьайолча кхыча продукташта закупочни мехкаш лакхду. ВогIча хьалашка, зенаш деча, рентабельность лоха йолча боахамашка мехкхача продукцех телача мехка надбавкаш елга а юкъедоаладу. Цу гIулакха паччахьалкхено шера дIадохийтаргда 16 миллиард сом.

Цхьаькха лоархIаме гIулакх — нах чубаха цIенош, деша даха ха йоацача берий учреждениеш, пионерски лагераш, клубаш, культурно-бытовой гIулакхашта эша кхыйола объекташ хьаьльяра а леладара а, рентабельность лоха йолча, зенаш деча колхозашка наькъаш дахкара паччахьалкхено ду новкъостал алсамдаккхар. Цу гIулакха хIара шера паччахьалкхено дIаахийта лерхI 3,3 миллиард сом. Из дикка доккха новкъостал да, хIаьта цох дикагIа пайда хьабарбоалча тайпара пайда эца а беза.

ХIаьта, юххера а, колхозий финансови хьал тоадара царна тIера дIадехкха лаьрхIад банка гIулах доаллаш дола 9,7 миллиард сом, 11 миллиард сом дехар дIалдара тIехьадаьккхад. Цо колхозашта торо [illegible] средствааш производство шерьнца дIахийта.

Совхозашкахей колхозашкахей [illegible] мах телилга тоалуш доагIа. Укхаза керттера дар фуд аьлча, из да хIара [illegible] бIаргатор кхетабар.

Укх пятилетке агропромышленни комплекса [illegible]

Юкъера лаьрхIача 30 процент должностной окладаш лакхъю совхозий кулгалдеча болхлошта, специалисташта, гIулакхерча наха. Доал дара органашкара колхозашкаи совхозашкаи балха бахача специалисташта цхьа шеран (рентабельность лоха йолчеи денаш дечеи боахамашна барашта — пхе шеран) хьалхагIа цар болх баьча моттиге тийиша юкъера лаьрхIа алапа дуе. Ишта царна тел кхьайнестара пхе бетта окладага кхаччалца цIаьара луш йола пособеш. Къонача специалисташта кхы тIа а льготаш оттаелга белгалдаьд.

КПСС Центральни Комитете ухийтача дукхача наькхаташ тIа белгалдоаккх, укх тIехьарча шерашка натуральни мах телара лоархIам наькха санна лохбаь хилар. Из йоча оагIорахьа IатIъ колхозаьнеи совхозий болхлойи хьаштаашта, цар доалахьара гIоина бола боахам легIабоалабара бала мелаьо, колхозии рынка тороиаш кIезигьаь.

Цудухьа натуральни мах телара практика шерре лерхI. Ишта, ялата культура кхеена бригадаш звеньяйи болхлоишта планал совгIа кхедаьчох 15 процентага кхоачаш мах боадаш ялат терга. Алапе чотагIа массаза болх беча берригача болхлошта, хIаьта ишта ялат чулацача хана боалабаьча гражданашта а ялат телилга могаду. Совхозий болхлошта, хIаьта ишта коартолаш, бьаьцадаараш, сом, комараш, комеш, харбазаш-пастанаш, доккъара культураш кхееча а чулацача а лакъа лаьнчача кхыча гражданашта бокъо синай планагIа йоагIар лаьккхача 15 процентага кхоачаш продукци яла, планал совгIа лаьккхачох — боахамашта шоашта бакъахьа хеттача тайпара. Цу тайпара порядок колхозашта а могальй.

ХIаьта, ма дарра аьлча, новкъостий, колхозхой хьинар хьаллацаиза дарддац, производствана доал дара демократически принципаш нийса леладара тIехьа лоаттабу тIахьожам чIоагIбе беза. Къайле мичай, ховш ма хиллара, колхоза доал дара эггара лакхера орган лоархIаш йола юкъара собранеш дукхача колхозашка ханханнахьа иа елга. Цо лохбу колхоза вахара дешаш къестадечара колхозхой лоархIам. Колхозий уставаш тIа белгалъаь демократически процедураш тернал иа еш йита, царна доазув уттаде йиш яц. Вахаро, опыто дIадех колхоза чурча демократе лоархIам лакхбелга. (ТIоараш тох).

Из санна, алхха пайдане мара хургдац совхоза болхлоша, гIулакхерча наха доал деча даькъа лапара демократически система эргайоахаш тоаяр а. Резервааш йоккхий я укхаза. Царех пайда эцаро производство айяра керда тороиаш хьаелларгья.

ЦIенхаштта хувцамаш юкъехьо колхозаштен совхозаштен, царна гIулакх деча организацештен — «Сельхозтехникана», гIишлонхошта, мелиораторашта, заготовителашта юкъерча отношенешта. ГIулакхаш дара план кхоачашъярца цхьана цу тайпарча организацей балха мах бара, цар кулгалхоштен специалисташтен премеш телара ларде деханарга юртбоахама производства хьоккхамаш, продукци яккхар. Ялат, дулх, шура йоаккхилга легIаденадий, кхачан продукташ лоаттаелга алсамдаьккхадий — дIаьа премеи а доккха алапи а. Нагахьа санна уж хьокхамаш лохлойя, колхозаштен совхозаштен гIулакх деча организацей кулгалхойи специалистаи премеех бовл. ХIаьта ишто йолаш а хургда заготовительни организацей балхах аьлча. Цу мах бербаь юртбоахама продукцена заготовкаш яра паччахьалкхен план кхоачашъярга хьежийа.

Цхьаькха а лоархIаме цхьа хIама. [illegible]

рига сарщелгIдаккха дета.

Юрта вахаш ва яла миллион коммунист — парте состава шоалагIа йола дакъа. ХIаьта юкъарчал доалаш юртбоахама производстве къахьегаш ва 2 миллион 800 эзарй парте член а членалла кандидат а, 4 миллион комсомолец. Духхьал уж, эггара хьалха уж ба хьинаре къахьегара, инициатива, лоIам гойтара, тIаьIертта хилара масал гойта дезараш. (ТIоараш тох).

Цунца дуьзаденна къаьстта ала беза ба са колхозийи совхозийи юкъьхьаьнцарча партийни организацеех. ДукхагIча даькъе цар балха тийша да коллективни морально-психологически климат, организованностен дисциплинаи боарам, къахьегамах хьахулар, долче, бухсоццаш хьахулар. ЛоархIаме да парторганизацеша шоай низаш керттерчоа тIаерзадар. ХIаьта керттера дар — нахаца бу болх.

Дукха хIама тийша да юртбоахама производства кулгалхоех а. БIубенна хила мара везац шин гIулакх доллаш. ГIуламхах дог дадаш, нахаца болх бе ховаш вола сег керте лаьттача участках. Цу тайпарча кулгалхоех сал сег шиш моттиге ва. ХIамах дика кхеташ, перспектива йола болхлой ханнахьа зер а лаикбар а, кулгалдара, боахам лелабара, кхетам балара товлаш лараерзае царна новкъостал дар — парте райкомийн обкомийн декхар.

Дина ховш да, массаза яхар санна, кулгалделга стабильни хилча балха тIа доккхий хьокхамаш доахилга. Духхьал цок дувц хьалха латтача боахамий масала. Новкъзале а, из опыт массанахьа а йоагIача бесса тIернальян. Цхьайолча областашка цIалла бахьан а доацаш каст-каста хувц колхозийи совхозийи кулгалхой. Кхетадеш да, цу тайпарча, нагахьа санна цох из аля йиш яле, кадрова политика на вай хано дIадехарий боарам тIа кхоачаш колхозийи совхозийи производство айе хала хургдолга.

Массала а санна, новкъостий, керттера хало парте райкомий балхаш тIа юкъарехь. Цара юкъе организаторски идейно-кхетам балареи йоккха опыт Iоаьа цар. ХIанз цуи боарам чхы а лакхагIа айбе беза. Райкомашка кхойчашду декхараш чоалханеи тайп-тайпареи хилар теркал а деш, парте юрташкара райкомаш чIоагIъяра цхьадола гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад, белгала аьлча, райкомашка юртбоахама отделаш вIашагIйохад.

Вай дерригаш а теш мехка кхачан гIулакх тоадара парте оттаеш йола программа советски халкъо хьа бакт болаш хьаллоацаргхилара, цо социалистически кхьа кхы а чIоагIагIа йоаржергхиларах. Профсоюзий керттера декхар да еррига агропромышленни комплекса кхьа юртбоахама производства дикалаш эффективностен тIехьа, бухсоццаш хьахулаш дар дукхагIа хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсама стимулироваш яр.

Новкъостий! ХIаьта хьа кхоллара планаш кхоачашъяра машар лорабе беза вай. Цудухьа доагIача боараме лоаттаергьа вай мехка обороноспособность. [illegible] тIаккхача гIерташ а къовсам лоаттаергба вай дуиен халкъашта юкъера кхоьхам кIаьвбара — политически а тIема а кхолкам кIаьвбара. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

[illegible] (ДIаьхдаь тIоараш тох).

[illegible] (ДIаьхдаь тIоараш тох).

КХАЧАН КЕРТТЕРА ПРОДУКТАШ ЯАР

(валача наьан сага сиз шера — килограмм)

	1980 шу	1990 шу
Дулхи дулха продукташ	58	70
Чкъьаьрен чкъьаьран продукташ	17,8	19,0
Шурен шурай продукташ	314	330—340
Фуаш	239	260—266
Шекар	44,4	45,5
Генарий дьтта	8,8	13,2
Бьаьцадаарашш бахчан культураш	87	130—135
Соми комараш	38	66—70

ХIаьта, [illegible] лара, лерхIаш да программа тIа оттабаь потреблене боарам [illegible] юкъера лерхIам хилар. [illegible]

[illegible]

[illegible] водстера фондаш 1,5-аза гарта, колхозашкарен совхозашкарен энергетически низалаш — 1,6-аза, юрта минеральни удобренеш — 1,7-аза алсамьяла лерхI. Укх нарарча итт шера дукхагIа аракедайла тракторш, комбайнаш, юрта эша кхы йола машинаш, тоалургаш цар дикал характеристикаш. Хиш дехкий йола лаьтташ 1990 шерага 23 — 35 миллион гектар хилийта лерхI.

Бакъда, белгалдаьча гIулакхаша вайна [illegible]

КХОАНА — ПОГРАНИЧНИКА ДИ

СССР пограничника ди. Из дезду 28-ча мае — В. И. Ленина «Доазув лорадара охрана хьайрах» долча декрета (1918 ш.) кулг яздича ден.

Пограничникаш Даймехка вай мехко сийдеш хестабу Памира а Кавказа а ломаш. ка, Балтикан Тайжача океанен берда йистошка, тайгай хьунашка а, гIинбухерча поларни тулдре а доазув лорадеш бехктохкамера гIулакх дIахьошбараш. БIухоша-доазонхоша майрали, денали, кьонахчали тайтад Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка. 485 доазонгара застава тIемца дукхалъяттар фашисташта 1941 шера 22 июне, царех цхьа-цаI тIехьашка а яланзар приказ доацаш. Фашисташта дукхала латаш хиннача эскарца хилар 50 процентал тIехйола доазув лорадеча бIун командна кадраши 70 процент йола тIом хьалехьа хьалхагIа хиннача доазонцарча эскара личии состави. ТIема шерашка веррига а 150 пограничника Советски Союза Турпал яха цIи елар, хIаьта 13 эзарнел совгIчарна орденаши медалаши елар. Доазув лорадеча бIун доакъой 49 не тIема байракхаш тIа лепаьлар орденаш, хIаьта 32 дакъа сийлен цIераш тохкар. Вай парте, советски халкъо вай Даьхен доазув тешшаме лорадара мел эшар деннад пограничникашта.

Цар гIулакх дIадахьара а денала а торонаш сийдолхаргйолча вай хаиарча кердача герзаца, лаьрхIа йолча техникаца Iалашбаь ба уж тахан. ДIахо эргальккха дегIайоалаьй доазув лорадеча бIун тактика. Командираши штабаши доазув лорадара дикагIйола формаши способаши лохаш. доазон тIарча нарядий, технически зембоцхача постий, кемой, доазон тIарча авиаце службий эффективность лаккхъяра шаькъаш белгалдеш я. Коммунистически партеца тонахьа айхха кхота а бенна, советски доазонхой хадданза шоай тIема гонзал лакхъеш, КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачаIбъяра тIехьа къахьегаш ба хIана пограничникаш.

(ТАСС).

* * *

Деккале политически кийчони даькъе тIехдика тоаламаш доахаш дезду шоай цIей ЦIе байракх лелаеча Малхбузен пограничнй округа Н-ски застава бIухоша-пограничникаша.

СУРТА ТIА: политработник майор Н. Дарблюк пограничникашта юкъе.

В. ПЕСЛЯКА сурт.

ТАСС фотохроника

ТОРШХОЕВА Жовхьарат.

ДОАЗОНХОЙ

Дарлах бирга сIа аре,
Гаьнаш кхерий хиннв латт.
Дехал, фийлал доазон юхе
Вай доазонхой
чIоагIо латт.

БIарго хала лунца доалув,
Шоай са санна лораду.
Нагахьа моастагIа
кхоче уллув,
Шек ца боалаш, чохкаву.

Доазув — тийна тIема аьла,
ДIа ца хаддаш латти дов,
Ба ца боккха
кхерам, нана,
Нана-Даьхе, хьона хов:

Дац цу кIантий хьа
сийленал
Доккха лоархIаш ираз-ca
Нана, дIатий, хоза
тхьонсал
ЧIоагIо ма йий доазон ха.

Жа ларга кийча да

ЦхьайттаьлагIча пятилеткa шоллагIча шера лерга 775 центнер тха даккха, вьина дехкар тIайнад тха совхоза жа леладерана. Из дехкар толаме кхоачашдара мел эша торонаш йолаш я.

Хьалхxe а кийчьлй жа ларгара пункт, болаш ба жа лорга болхлой. Царна юкъе дукха ба жа дивя ларга хоши бола нах. Уж ба Габуев Наха, Витригов Яр-Iали, Дибиров Iаьла, Витригов Ломiаьла, Махамаев Ахьмад, кхыбараш. Дийнахьара норма 95 устагIа болча, царех хIаране шиа дIакхоач кхозза дукхагIа жа ларга.

ХIара бригаде ший график я. Жа ларга кампани дIайолача хана хаоттам ло болаш моттиг нийсъелча болх цу гIулакха лаьрхIа ьйча кхоллерашка бергби. Уйла яьй жа кхибари дешаш а. Жа лоргарашта дIайовайтай морально а материально а уж белгалбовхаргбола условеш.

ХьагIадевад эшаш дола хоролаш, консерваш, жан тамагIаш де басар. Хьежаб жа лоргаш йолча машинаш, прессаша болх мишта бу. Нийе а лаь дIаоттадаьд таразаш. Ишта балха опыт йоккхагIа йолча специалисташта кагьера хьа а херка дIачIоагIдаьй материально бехктохкамо хургбола болхлой.

Жа ларгара болх лерттIа [illegible]

Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу дизарга

ИЗ В. И. ЛЕНИН ВОЛЧА ХИННАВ

Адамий дегашкара цIаккха дIаяргьац паргIато бахьан лоаттабаьча къовсаме шоай низ а вахар а ца кхоадеш майрра дакъа лаьцача турпалий цIераш. Царех цхьанех да вай дувцар.

Граждански тIема халача шерашка вай мехкарча кагийча а доккхийча а къамашта юкъера белгалбаьлар бокъо бахьан. Советски Iаьдал бахьан дIабахьача къовсама къахьегача адамаш вIашагIтоха а тIахьеха а хоши бола дукха турпалаш.

ХIанзалца вай халкъо хьабенача накъъага юхахьожаш хилча, сага ираз бахьан шоай вахар а дIадала уж кийча хинна хилар дагадоханза Iелац. хургйола тIехьенаш иразе хилийтара царна карагIдаьннар дилац.

Цу турпалех цаI вар ГIалгIайчен эгара хьалхарча коммунистех цаI — Гойгов Сипсой Iабдул-Хьамид. Из хадданза вувзаденна хинна граждански тIема шерашка Къулбаседа Кавказе дIадахьача гIулакхашца.

1896 шера Назрановски районерча Дошлакъий-Юрта къеча лоаманхочун дезале ваьв Гойгов Iабдул-Хьамид. Из хиннав кхажах деша даха ираз хиннача ерригача ГIалгIайче цаI мара ца хиннача, Бурочурча кхо класс йолча школе. деша ваха 1905 шера кхаж бена. Цига ший воI деша вохийташ даьнам дага а хинна хургдац цунах яздархо, е политически деятель хургва аьна, из-м дезале дийша сая хиларга сатувсаш хинна хургва, тIехьагIа цунах дика хуле а юрта писарь, е талмач хургволаш. Бакъда, вахаро, дукхагIа нийсдеш ма хилара, шии тайпара нийсдир гIулакх. Бурочара школа яьккхачул тIехьагIа Гойгов Iабдул-Хьамида дIахо деш Новочеркассерча юкъерча юртбахама школе. тIаккха — Шанявске цIерагIча Московски сайрийнарча халкъа университете.

Москверча революционни уйла йолча студенташта юкъе хиларо, революционни демократий а эрсий классически литература а произведенеш йоларо, къахьегама адамий цхьанкха бокъо ца хиларе, пачхьалкх Iаьдали [illegible]

къахьегама адамаш Советски Iаьдала гонахьа кхотаделара тIахьехаш гIалгIай къаман Совета керте лаьттача вежарий ДжабагиевгIар авантюристически гIулакхаш гучадоахаш. Цул, уж статьяш ленински къовсама хьехамах пайда а эцаш яьзьь яр. ДжабагиевгIар а, гIалгIай духовенства а бокхача къовсама юкъе ма гIо. юстара латта яхаш гIалгIай тIахьехаш хилар нийса доцаш хьа а хьокхаш. I. Гойгова шиий статьяшца гIалгIай къахьегама халкъ тIахьехар Къулбаседа Кавказа дерригача халкъашцарча интернациональни доттагIала, Сийлахь-доккхача эрсий халкъаца цхьана паргIато а бокъо а бахьан цхьона къовсам дIабахьара.

ГIалгIай коммунистий революционни болх ховлуш тоабелар 1918-ча шера июле Россен Къулбехьа чрезвычайни комиссар Серго Орджоникидзе Владикавказе кхаьчачул тIехьагIа.

Чоалхане дар цу хана Тийрка йистошкара хьал. Лечкъа баьгIа кIай эпсараш а контрреволюционни элементаш а догдахарца хьежаш бар къона Советски Iаьдал дIадаккха торо хургйола ха хьакхачарга. ХIара дена яхар саиз иназ сомлуш латтар Бичерахова гIоттельча кIайказакий мятежа. Цу хьалашка боккха лоархIам болаш дар къахьегама адамаш къовсама кхотаделга, моастагIа юхатохара уж оарцагIдоахилга.

Орджоникидзе хьалхашка оттадаь дехкар кхоачаш а деш юрташка дIа-юха болх Гойгов Iабдул-Хьамид а гIалгIай кхыбола революционерашца а, цар укхаза вIашагIтох революционни ячейкаш, тIема отрядаш. ДIахо йодача хана цу отрядаша доккха маIан долаш гIулакх дир кIайча полковникаша Беликовеи Соколовеи Владикавказе гIоттаьв мятеж йохаяра а. ДIахо йодача хана, 1919 шу долалуш, деникинций тIалатар юхатохара а.

Геттара халача хана — 1918-ча шера 23 июле Владикавказе ший болх дIаболабир Тийрка йистошка дахача халкъий йиьалагIча съезда. Цу [illegible]

лар хьалхадоах. Ишта оарцагIбаьхача гIалгIай повстанцаша Грознерча болхлой отрядаца цхьана 18 августе кIайчарех Iоцiенъю город.

Цу денощка этто хинна хьал белгал а доаккхаш, 1918 шера 28 ноябре Терски республика къахьегама халкъий пхелагIча съезде шедаьча къамаьлаца С. Орджоникидзе йоахар:

«IV-гIа съезд чакхъялале хьалхагIа вай хIама чIоагIа телха хинна ха дагайоагIа сона: из яр дог тийша йоаца ха. вайна тIехьа ца а боалаш, зовзза вайгахьа бIарг лийкха ха. ХIаьта Советски Iаьдал цхьаь хиннача цу хана эIамига гIалгIай халкъ деррига а гIеттар Советски Iаьдала гадаккха».

1918-ча шера Октябре РКП(б) членал вода Гойгов Iабдул-Хьамид. Большевикий парте водаш цунна рекомендацеш елар Серго Орджоникидзе. РКП(б) Кавказски крайкома члена къаьнача большевика Махарадзе Филиппа.

Парте эгара бехктокхамерча участкашка балха ухийт Гойгов, боккха организаторски а политически а болх дIаккхухь цо ше мел вахиначa. 1918 шера ноябре большевикий конференце из корж РКП(б) Къулбаседа Кавказа Горски организаце председателал, цу ханне а «Горская беднота» яхача газета редакторал а хьожаву из. Партийни организаце тIахьожам дIанхача безаш яр Къулбаседа Кавказа ерригаш хIана пц аьнна йола къамий районаш, цудухьа каст-каста Нохчашкахьа, Черсашкахьа, Къулбаседа ХIирашкахьа, кхычахьа хила везаш хул Гойгов. Цо повкъостал ду моттигашкарча партийни организацеи болх тоабаро, моттигашкара партизански отрядаш вIашагIтохаро. Терски республика доазонашта а Владикавказа а деникински бандаш гарга кхичара кхерам белгал а боаккхаш, Гойгов Iабдул-Хьамида гIалгIай кхыча коммунистица цхьана гIалгIай юрташка боккха болх дIахьо моастагIчунна дукьале дага вIашагIтохара, Серго Орджоникидзе хьал[illegible]

къост а волаш меньшевистски правительства столица хиннача Тифлисе вода Гойгов Iаблул - Хьамид. Цу тайшара, герза кхоачам геттара кIезига хиннача ГIалгIай лсамашка цу хана Гуржегiара кхаьчар шоашца дIондаргаш а йолаш йиъ йоккхий тоаш, йиъ станкови, йиъ кара лелаю пулеметаш, массехк эзар тоаш, дукха эзараш патронаш. РКП(б) Терски областной комитета член хилара тарра цу халача денощка Гойгова хьалхашка дехкар оттаду Баку, Дагестана, Нохчийчен парторганизацешцара бувзам лоаттабара. Цу гIулакха из цкъо ваха Iаш деникинцаша дIалийнача юрташка а, гIалашка а гIолла Нохчийчен повстаннчески отряда штаб лаьттача Шота, Догестане, ишта кхычахьа.

Советски Iаьдала хьалхарча шерашка «Ялат бахьанера къовсам — социализм бахьанера къовсам» яха ломзунг кхайкаду парте. Ялат бахьан къовсам лоаттабара парте оарцагIбоах ший толашагIа бола къонгаш. Царех цаI вар Гойгов Iабдул-Хьамид а, дуккхача шерашка из керте лаьттар ГIалгIайче ялата Iалашо яра гIулакха.

Къаьнача коммуниста архиваца да 1920 шера 3 октябре дена № 56 йола документ. из документ денар я Коммунистически Интернационала Исполнительни Комитет. цо бакъду Гойгов Iабдул-Хьамида коминтерна шоллагIча Конгресса доакъашхо хилар. укхаза Владимир Ильич Ленин бIарга а вайнав цунна, цунга ла а дийгIад цо.

1921 шера Баку ший болх дIахьош хиннача Востока халкъий съезда делегацеца Москве В. И. Ленин волча вода Гойгов. Гойгова ше ишта яздора шоаш цу хана баьчча кхетарах лаьца:

«Къамаьлаш дукха дора. Бакъда, Ленина тIеххьара доги а шийца шийна хетар аьлча, кхы цхьонне а ала хIама хиланзар. Тхона ала а дашха а лоиш мел хиннар тIатохен тIера дашхен ца делаш цо аьлар. Тхона массанена а Ленин массаьа а тхоашта уллув нахьача санна хетаделар, дIа йистошка, [illegible]

Советски прокуратура 60 шу дизарга

ЗАКОН ЛОРАДЕШ

КхоалгIа шу хьалха — 1922 шера 28 мае В. И. Ленина инициативагIа ВЦИК социнца хьакхеллар советски законаш нийса. тIера ца бовзаш леладара тIахьожам лоаттабе безаш йола Пачхьалкхен прокуратура.

Дуней тIа эгара хьалхара социалистически пачхьалхо хьаьвча В. И. Ленина йоккха лоархIам бора керда общество хьаихоллача революционни законность леладара.

1918 шера В. И. Ленина предложени йоалларца Советий Ерригроссийски чрезвычайни съездо тIайийцар «Законаш нийса леладарах» бола сецам.

Цул тIехьагIа цхьа шу даьлча — Советски Россена хала йолча граждански тIемен доазол арахьарча интервенцен хана — 1919 шера колчаковцел котдалярца дийла болхлошкеи ахархошкеи яздаьча письмо тIа В. И. Ленина белгалдоних: «КIезигдукха законах доацар леладар, кIезиг-дукха а общественни порядок толхаяр а къахьегамхой моастагIаша цу сахьте пайда ийбеш дола Iург да».

Граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа кердача экономически политикага доалаш РКП(б) XI Ерригроссийски конференце решенаш тIайийцар вахара дерригача доакъошка чIоагIа революционни законность дIоттадарах. Цунца дувзадена отта а доь гIайийцар граждански уголовни, материальни а процессуальни а бокъоний хьалхара коденсаш. хIаьта ишта кийчйир законаш нийса леладара пачхьалкхен тIахьожам лоаттабергбола орган хьаихолларах йола законпроект. ВЦИК сесси 1922 шера мае юкъа из законпроект оттайча дукхагIчарна хетачох из орган губернски исполкомийн центерча прокурорен кара дIаяла езаш лоархIар.

В. И. Ленин прокуратура ишта дIакараллара раьза вацар. 1922 шера 20 мае Политбюро дахьийтар цо «Шиннахьа кара хиларахи законностахи» дола письмо. Цига цо критика йир ВЦИК сессе хиннача тайп-тайпара йолча уйлаца, хIаьта белгал а дир... «Аз, сай оагIорахьара, даш Политбюро къоаьвчча пхьаьгIа пачхьалкхен хьалхарча пятилеткаш йолча хана прокуратура партеца гIо доря пачхьалкхен дисциплина телхарна къовсам лоаттабе.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом болаш прокуратура Iалашйора общественни порядок, мехкьегама дисциплина, тIема гIулакх дерийи цар дегашйи бокъонаш, социалистически доалахе лорара. зуламашца къовсам лоаттабора тIадеридаь дола тIема хавара законаш кхоачашдара тIахьожам лоаттабелга.

1977 шерарча СССР Конституце тIа — керттерча Закона тIа — аьнна да Советски пачхьалкхено, цун ерригача органаша болх бу социалистически законноста лараш тIа. пачхьалкхени общественни организацеи гIулакхаш тIара нах. СССР гражданаш декхарийла ба СССР Конституци, советски законаш леладе. СССР законаш ерригача советски республикашка цхьаттарра нийса болаш да.

Законаш нийсси цхьатарреи кхоачашдара, эгара лакхехьара тIахьожам лоаттабелга СССР Конституце тIадиллад СССР Генеральни прокуроран цун кара болча прокурорашта.

Ше хьахиннача хьалхарча денощка дена советски прокуратура сийлента кхоачашду Сийлахь-боккхача Ленина васкет даь из конституцони декхар.

Социалистически законности правопорядоки хадданза чIоагIъяр вай социалистически демократех йоалла бахьало. Парте съездий решенеша, СССР Конституце положенеша ма яххара мехка лерргIа эргайохаш толу пачхьалкхени общественни вахара правови лард.

1979 шера СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе тIайийцача СССР прокуратурах долча Закона тIа белгалдаь да советски обществе дегIаухача хIанзарча ханара цун органий декхараш. Кхы а чIоагIагIа белгалбу СССР Конституце дIачIоагIъьча общественни строй моллагIча тайпара а тIагIортадах. гражданий бокъонаши паргIатонаши лоравара цар лоархIам. Хьалха а санна актуальни да шийна зуламаца къовсам лоаттабар, законность мичча бесса а тIеранаш цар тIаIазар дегIа Iалашдеш.

Парте дIадех организованность, правопорядок, пачхьалхени дисциплина дIадахар, местничестве дIадахар, мичча бесса а куралалца, хIама бе-башаш ца хадетара, бюрократизма хьалда къовсам лоаттабелга.

Ишта дидалийта йиш хьелжеш шоаш тIа белгал ма бакхара, из боахь массаьра тIа бахка дакхара, массанаьшка хъежжа дIадеш хьежжа.

Бахьан доашаш дан социалистически общежите нормаш телхаяр вахка кхетам балара болх мела леладбеэа, кьаракъаш мелорна, къахьегама дисциплина телхаярна мишар болча дунхагIа хулава. Пегативни хIамашка лоаттабеча къовсама моаттарле ю ишта прокуратура, бокъоний лорвеча кхыча органий балха тIарча кхоачамбоалара а. Бокъонаш телхаелга из хилийта дехар долча цхьаболча белгал шалийтаро вут бахамашка а гIулакхаш тIарча наха а дези долча зуламех, гражданий вахара а могашала а кулг тIакхуьдарах, общественни порядок телхарах де доагIо тIаIазар ца дарга. ХIаьта из ца деш дисача керда зуламаш ду.

Шоай профессиональни гIулакх а балха тIара декхар а кхоачашдеш прокурорашта пропаганда ю советски законашта, бахача наха правови бхетам тел. Аьлча тоаам ба вай республика прокуратура балхахоша къахьегама коллективашка, дешарна заведенешка, гражданий бахача, правови темаех ши эзар гаргга доклади лекцеш яьла.

ХIара районе ба халача а сийдолча а законности правопорядоки чIоагIдара гIулакха, пачхьалкхен хьашташи гражданий бокъонаши лоралра шоай вахар хетадаь бола болхлой.

Вай республика прокуратуре болх беш ба Сийлахь-боккхача Даймехка тIема а къахьегама а ветеранаш А. В. Морозов, Н. А. Моисеев, А. С. Шор, кхыбараш. Уж ба лакха квалификаци йола юристаш, принципиальни инициатива йолеи прокурорски балхахой Царна дукхаза баркалаш кхайкадаьд законность чIоагIдеча толамаш дахарах, цар лелаю тIем тIа денал гойтарах тийнна орденаши медалаши.

Бехктокхамеча посташка хьаьнала болх беш вз Гудермески городской прокурор М. Х. Асабаев. Шиэ балха тIара декхар зика кхоачашдарах, законность [illegible]

БЕРИЙ КХОЛЛАМ

Республиканскн выставкера

Машарах, вахарах, безамах, тешамах йола дерригача дунен тІарча берий гІми хиина дІоттта «Даиман хилба малх!» лха Островски илли.

Цу илле цІерагІа девиз еш шоай суртий тайп-тайнара выставкаш хьаела бераша. Царех цаІ я дукха ха йоаццаш П. Захарова цІерагІча изобразительни искусстваш республикански музее Нохч-ГІалгІайченерча дукхача берий художественни школашна хьайийлла выставка. Укхаза шерра дагІа лоац Новогрозненски, Гикало поселкерча, Шелковскерча, республикански пионерий Двореца, республикански берий художественни школашкарча дешархоша.

Дукха да укхаза лакхача говзалца, тийса, гам хьокхаш дахчах дайраш, тийга я хІамаш, дийхка сурташ.

Цу илле чулоацамо дІа ма деххара цу берий сурташ тІа лепаш ба малх, хестадеш да нованоа, къахьегам, доттагІал, сийрда дар, хоза дар, дІа-чІоагІбеш ба безам, тешам, дагалувнаш да хиинар, дайнар, вахаро хьалхашкахь оттабеш бола вахарера бехктохкам.

Цхьалолча сурташка хьожаш «харт» аьле дуxьала отт Социалистически Даьхе дегІайоагІаш, чІоагІлуш хинна лира шераш. Царех да республикански берий художественни школа дешархочо Саидахмадов СаІида диллла «Советий Іаьдал бахьан» яха сурт. Диллад аьчча, ийса хургдац, тайп-тайпара бос бола каьхаташ тедаш, клейца уж тІатеІадеш вІаштІехьдаьннад цун къахьегамо сага паргІато яккхара духьа атаке гІайттача наьха суртсибаташ кхолла, уж кхелла ца Іеш, уж шераш бирса, къиза дале а, из гІоза ха хилар лехача басарий бесашца, сурта колоритаца, композицеца гучадаккха.

Сийлахь-боккха Даймехка тІом болаш Даьхе а советски халкъ а лорадеш фашистски гІаьрахошца хиннача бирсача а къизача тІем тІа шоай са дІаденнараш бувцаш да Гикало цІерагІча поселкерча школера Саитова Лунзай «Лист ца хулаш латта веза минута», республикански школера Ремезова Маринай «Память» яха сурташ.

Даьхе, вай гІоза вахар бахьан шоай са дІаденнараш бицбеннабац, е бни а лургбац. Йоах къонача художникаша. Массаза а ца йовш вай дегашка латтаргъя цар цІераш, тоадеш, лорадеш леладергда царна дегІа памятникаш. Укх сурташка гоиташ да цІей долча хана цу памятникашта юххе латта пионерий ха, цига эзаш даьха баьхка пионераш, шин невкъостий, 20 миллион советски наха шоай синош дІаденна яьккха котало дагаеха веза воккха саг — тІема ветеран.

Советски берий шоайла, доазол дехьарча бераща дола доттагІал, вошал гойташ да Ремезова Маринай «ДоттагІаль» яха цхьаькха сурт.

ДоттагІал, машар, вахар мостагІчох лорадеш дезаш да. Из гІулакх дика гуча доаккхаш да Русева Лепай «Кхайкам» яха сурт. Хьацарах хьалйоаччa, массачен къоначи коачача говра тІа вагІаш лоамаш юрта майда тІа кхаьчав цхьа саг. Цхьаннахьара цу наха, мехка тІабоагІаш ба кхерам. Цу кхерама нах кхотабеш духьал гІовта оарцагІа боахаш, тІахьехаш ва из саг. Уж тайпа моттигаш халкъа исторе кІезига хинилац. Хьожаш волчун дог тохадолийташ, миччa хана цунца шийца, цун халкъаца, Даьхенца хинна хІамаш дагадохийташ, дагалаьца тема дика йоашхаш диллад из сурт къонача авторо.

Укх бетта В. И. Ленина цІерагІа йола Ерригсоюзни пионерски организаци хьахинна 60 шу даьннад. Цу юбилейна лаьрхІа дийхка а тоьал сурташ да выставке. Царех белгала да Зайцева Ленай «Декхар» яха сурт, Мусхатжиев Женис даь «Пионере 60 шу» яха плакати. Выставке я тайп-тайпарча фаьлгашта, Л. Н. Толстой «ТІоми машари» яхача романа ль иллюстрацеш.

Берий вахаре шийслуш дола цхьа хІама дитадац бераша ца зуэш, бІарг тІа ца отташ, шоай тайпара безаме дош цунах цар ца оалаш. Иштта, 9 шу даьннача Бакоев Беслана зрителa безам тІаозаш кердадових бераш шоайла тІехкхувсалуш ловзаш дола вайнаьха сакъердаме ловзар.

ДогІа делхаш йола ха бераш та меттел боккхийчарна а безаме хилац, къаьстта дІаьхденна гуйрийнара догІа. Поккхача говзалца из тайна ди а ха а гойташ да «ДогІа делха ди» яха итт шу даьннача Сапельева Оксанас яздаь сурт. Аралла йиш йоацаш, гІайгІано бІаргаш хьалдила йиІиг я корах арахьежаш ягІаш. Листа делхаш да догІа. Цу йиІига уйла, безаме йоаца из ха дика йоашхаш, кІоарга маІан долаш я кора юхе ши гІа мара тІа ца дусаш ягІа га. Цхьаь и йиІиг, безаме яц ара. Цу ший суртаца, духьала догІа делха ди хьахьекха Іац къона автор, цо вайна дагайохийт вахаро цхьаццa йола новкъарлонаш еш паьха боабо сатем, деш дола халахетар, кер чу йоассаю чІоагІа. Дуьца, ала юхе новкъост а воацаш йола цхьоал.

Дика бовз къонача художникашта шоаш баха мохк, гонахьара Іалам, хьамсара лоамаш. Ийс шу даьннача Новгрознерча Байсуева Зарас «Даиман хилба малх!», яхача ший сурта тІа дика йоашх цу ерригача выставка девиз. Укхаза дика хьахьокх Зарас наьнал, берал, энаш, малх хьежаш йола цІена сигале. Вай вахар тІом боацаш машаре хила деза.

Я укх выставке чеканках, гам хьокхаш дахчах яь хІамаш, дахчаи тІа даь сурташ, аьшка саьргаш тІалетадеш яь хІамаш, вайнаьха истанг. Уж хІамаш а ІалаьмагІе йоккха говзал гойташ лый бераша. Бакъда, кхы а хозагІеи шерагІеи хургьяр из выставка республика кхыча районашкарча школашa цига дакъа лаьца даларе. Хала хет Наьсарен, МагІалбика, Сунженски, кхыча районий школаша шоай кхоллам укхаза ца гайта.

Вай республике комсаш делахь гІулакх дегІадоаладира бешамаш делаерашта мийсса доккхий декхараш латт Іилмахошта хьалхашa а. Иштта, хІшиз техничеcки Іилма кандидата Ахтаханов Руслана куліалдеш бола комсаш делавра чхьаІар декхарш Дагестански Іилма тоамапа института чуйоагІача Грознески филиала лабораторе коллективна Іилмахой комсий хьувкъами сорташ тоаяра, комсех хьайоаккхаш йола продукци дикагІа хилийтара лаьрхІа Іилма экспериментащ еш ба.

СУРТА ТІА: технически Іилма кандидат Ахтаханов Руслан ший болха тІа.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КЪОНАЧА ГВАРДЕЙЦИЙ СЛЕТ

22-ча май хоза баракъаш духхаш белаш, гІозбаьнннача кагирхоех хьалипаяр республика профсоюзий ЦІен зал. Уж шаппгІтехар яр пятилетка къонача гвардейций слет.

«ВЛКСМ XIX-ча съезда дахо ма доаттІара накъадахара духьа кхайкальча социалистически яхьа итогаш тІехьа - тІайоагІача хана из тоаяра комсомольски организацешта хьалхашка латтача декхарехи» лаьца доклад йир ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома секретара Х. М. Дзейтова.

Іалаьмате бехктокхамеча хана гулъенна вай слет, аьлар докладчика — селхан чакхбаьккхий шин болх ВЛКСМ XIX съездo.

ВЛКСМ съезда дахо ма доаттІара накъадахара духьа къахьегама сийлен вахте а этта республика къонача производственникаша, комсомольско - кагирхой коллективаша тІехдика кхоачашйир цу мехка кагирхой эггара лакхерча форума сийна тІийца планаш, социалистически декхараш хана хьалха кхоачашдара йола социалистически яхь.

Халкъа рузкъа кходе, дикача дас сапна из дезаш леладе, сакхетаме дисциплина лакха лоаттаеш кагирхой Іомабе, вай Даьхе эза теха беш сапна хозьярахи цун наь совбаккхарахи бола шоай бехктокхам кхетабеш хилийта яха парте тІахьехам дег тІара раьза болаш тІа а ийца, «Цхьайтталагіча пятилеткана — ударни къахьегам, эзанеш, къонача инициативеи кхолламаш» яха болам шерра хьал а лаьца, хьиваре къахьийгад Нохч-ГІалгІайчен кагирхоша, тоабаьб шоай къахьегамцара бувзам, лакхбаьб политически сакхетам, лакхденнад нравственни дегІаахар а гражданственность а.

ВЛКСМ съезда накъаболхаш комсомольско - кагирхой 42 коллективо, 800 совгІча къонача къахьегама гвардейцо кхоачашъяй пятилетка шин шера планаш.

Укх тІехьарча шин шера 100 комсомольско - кагирхой коллективои 2 эзар совгІча кагийча нахел мехкарашел хьайийллай экономи ярашо-шоай счеташ. Нохч-ГІалгІайчен 65 эзар къона къахьегамхо ва Іилма-технически кхоллама боламе дакъа лоацаш, чакхьаьккхай профессиональни говзал гойташ йола 520 конкурс. Цига дакъа лаьцад 3 эзар совгІча сага. 20 эзар дунхагІча зІамсагои йолои лелаю «Коммунистически къахьегама ударник» яха сийдола цІи.

Республика хІара комсомольца, хІара юххьанцарча организаце съездага долча рапорта тІа дІалазбаьб шошоай мугІ. Цо цІаьхаза белгаьльяккхар кагирхой ударни гІулакхий эстафета.

Сакъердаме, кІоарга чулоацам болаш, лакха къахьегама толамаш доахаш чакхъяьлар из эстафета «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез», Грозгипронефтехима, ишейно - производственни объединенаша, «Трансмаш» яхача заводе.

ВЛКСМ XIX-ча съезда дахо ма доаттІара накъагІо лаьча боламо кхебир къахьегама нерда турпалаш, пятилетна къона гвардейцаш. Царех ба П. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода кагирхоша коммунистически кхетам дуча балха хьинаре лакха лацарна, профессиональни говзал тоаеш хьинаре къахьегарах, къахьегаме Іалаьмате лакха кьинар гойтарах, рекордои толамаш дахарах ВЛКСМ ЦК «Доло нуьнаш дола мастер» яха знак еша, болхлой дезалера хьалхьина Халгуев ТІахІир, Шелковской районерча «Красный пахарь» яхаи колхоза доярка Шамсадова Тумиша, Старогрозненски УБР бурильщика гІоача, ВЛКСМ XIX съезда делегат, ВЛКСМ ЦК член Харин Александр, Наурски районерча «Сельхозтехника» районни отделене шофер Музаев, «Самашкинский» яхача совхоза комбайнер Хамидов Іийса, кхы дуккхабараш.

Кагирхошта хьехам луш, цар сакхетам айбеш, царна эшаш дола гІо-новкъостал деш, кагирхошта бизза бола хьехамчаш болаш, шоай вахара лакха опыт дІалуш хьабоагІа юртбоххама а болхлой класса а дикагІа бола виналаш. Царна юкъе ба Социалистически Къахьегама Турпалаш — Ведерников Николай, Албогачиев АртагІа, Саидов Бауди, кхыбараш.

Слете дакъа лоацаш вар кхо бІаь совгІа къона гвардеец. Малаш ба уж? Царна юкъе вар шийт даьн-наьцен профессии караерлаь «Кавказ» яхача Къулбаседа-Кавказски бройлерни фабрика хьалъеш йолча гІишлонхой бригада бригадир, республика Ленински комсомола преме лауреат Закриев Адам. Ийс шу да цо укхаза болх бу, царех пхиъ — бригадир волаш. Фуд бригадана карагІдаьннар? ХІара ден смена къахьегам 129—130 процент лакха ба бригада, цо хьалдаьд 140 моттиг йола дегсад, 620 дешархочоа лаьрхІа йола школа, фабрикана эшаш дола наха чуІе цІенош, контора, 13 эзар котам чухургйолча здание тхов къайлаб. Укх шерара план кхоачашъе лерхІ Сийлахь-боккхача Октябра ди тІаотташ.

Укхаза ва вай лакхе вийца Халгуев ТІахІир — болхлочун воІ болхлой дезала викал, цеха партгруппа секретарь, эІамига йолча хана аькхий укротитель хила лийрхІа, хІаьта хІаиз Шаьла районерча «Южный» яхача совхоза аьшка машин — трактор караерзаь трактористка Басханова Тамара, ба укхаза кхыбола бІаьш къона ударникаш, гІоза кхоане хьалъеш йоаллача Даьхен боахам дегІабоалабеш къахьегаш бараш, Коммунистически партеи советски халкъеи революционни, тІема, къахьегама традицешта тешаме бараш.

Доклад чакхйоалаш Х. М. Дзейтова аьлар:

— Оаш оашош балха лакха толамаш даьха ца Іеш, шо доккхарийла да шоай новкъосташка тІехьа буеарашта юкъе боаш къахьегийта ВЛКСМ XIX съезде Л. И. Брежнева ма аллара, «хІарана конкретни декхараш тІа а эшаш, даьчох йиаза отчет а луш къахьега», юртарча кагирхошта массои профессеш Іомае, къаьстта механизаторий надраш кхе, цар говзал лакхъе. Тахан юртара фронт — хьайбаш лелaдар. Керттера дош — дукха доакьар Іалашделаа. ДІахо шефство лелао еза доакъара культураш кхеяра, ударни отрядаш нІашагІйохкара, доакьар Іалашдара бригадаш, звенош кичъяра. Хьайбаш лелaдеча шерра дакъа лаца деза кагирхоша. Ерригсоюзни комсомольски гІишлонька ноналш аьхийта ца Іеш, вай декхарийла да республика, хІара районе, городе комсомольцана шефство лелае еза объекташ белгалъяха.

Вай декхарийла да школай, клубай, нах чулоахача цІеной, спортивни сооружений йоаха е котаргхой царца гІа баха. Массаза тероко е еза вай транспорта, торговле, наьха хьашташ кхоачашдара сфера. Укхаза а эггара хьалха бехктокхам комсомольцашта тІабуж. Вахара хьесапаш ,советски наьха мотапаш ювцача хила йиш яц лоадамбоаца гІулакхаш да уж яха дешаш, уж дерригаш а — эггара эшачарех да.

Докладах лаьца а, шоай а шоаш болх беча коллективех лаьца а слете къамаьлаш дир кагирхой хьехамчас, Социалистически Къахьегама Турпалхочо Саидов Бауде, Анисимова цІерагІча НГНПЗ 43-3 установка оператора Кадинева Еленас, Халгуев ТІахІира, Гудермесски локомотивни депо комсомольско - кагирхой колонна комсорга Буравлев Владимира, Урус-Мартановски районерча «Гойтинский» яхача совхоза комсомольско-кагирхой коллектива кулгалхочо Кагерманов Іийсас, Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама министра заместителa А. А. Бондарева, кхычар.

Слет чакхйоалаш тІайиар Нохч-ГІалгІайчен кагирхошка бола кхайкам.

Комсомола XIX съезд хулаш ВЛКСМ ЦК бюрос цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера хиннача социалистически яхьа итогаш йир. Цига котало яьхача комсомольско-кагирхой коллективашта, цхьаца болча къонача гвардейцашта тайптайпара совгІаташ хьокадаьдар. Уж е слет чакхйоалаш дІа а делар. Иштта, вай республикерча 39 комсомольско-кагирхой коллективана елар ВЛКСМ XIX съезда сийдола цІи. Ялх сага елар «Къахьегама доблесть» яха ВЛКСМ ЦК знак. Царна юкъе ба Наьсарен районерча «Экажевский» «Октябра 40 шу» яхача совхозий механизатораш Добриев Бекхан Зурабов Ахьмади, Малгобекски УБР бурувдеттар Кортоев Михаил.

Ииъ комсомольско-кагирхой бригадан коллективан, 19 къахьегама къонача гвардейцан елар ВЛКСМ ЦК Сийлен грамоташ. Царна юкъе я Наьзрановски трикотажни фабрика 1-ча конвейера комсомольско-кагирхой бригада (кулгалхо Л. Муцольгова, групкомсорг Р. Ажигова), Наурски района Ленина цІерагІча колхоза доярка Абдулмуслимова Кэмси, «Красный молот» заводa лаборантка Рожок Наталья, Наьзрановски универмага продавец Дудургова ПаьтІамат, Наьзрановски трикотажни фабрика швея-мотористка Дарсигова Дебхан, кхыбараш.

Слет чакхъяьнначул тІехьагІа слета доакъашхой духьал бахар ВЛКСМ XIX-ча съездера цІабоагІача Нохч-ГІалгІайчен комсомола икъалшта - делегаташта. В. И. Ленина цІерагІча майда тІа хилар съезда делегатий слета доакъашхой митинг. Митинг чакхъяьнначул тІехьагІа сийлахь воккхача баьчча памятника юхе аьнаш дехкар съезда делегаташа.

Б. АБАДИЕВ.

СУРТА ТІА: В. И. Ленина цІерагІча майда тІа хиннача митинге вІашагІкхийттар наьсархой, съезда делегат Тариев Бахьаудин (юкъе латтар), цунца духьал баьхка слета доакъашхой. Халгуев ТІахІир (аьттехьара волла гІвар) — ВЛКСМ ЦК «Доло нуьнаш дола мастер» яха знак еш.

И. ДЖИСИЕВА сурт.

Я ЦХЬАЬКХА А ДУНЕН РЕКОРД

Город Днепропетровске чакхъяьлар СССР штангистий 57 йола чемпионат.

Іалаьмате дика толамаш гайтад укхаза советски штангисташа — оттаьй 20 совгІа дунен рекорд. Царех цаІ оттаьр Нохч-ГІалгІайчера 20 шу даьнна штангист Арсамаков Исраьил.

Цу яхье Исраьил къовсавеннавар шоай дозал 82,5 килограмм долча цІи хеавча спортсменашца — А. Первийца (Донецк), Р. Гайсинца (Темиртау), М. А. Абдулмежидовца (Москва), В. Кандашинца (Ереван), В. Талаевца (Майкоп), А. Лобановца (Пермь), Н. Бутовца (Минск), П. Схоляховa (Запорожье), С. Павловца (Витебск).

Чемпиона цІи яккхара къовсам хилар А. Первийи, И. Арсамакови юкъе. Доно медаль яккхара болча цу шин претендента катехайийр: хьалхарчо — 167,5 килограмм дозал дола штанга, Исраьила — 170 килограмм. Цунах кхоччам хилазар Исраьила, цо бокъо йийхар цІаьхоал штанга айяйта. Укхаза 179 килограмм дозал дола штанга катехаьйеча, цо оттайир ший дозал долча штангисташка юкъе йола дунен керда рекорд. ХІаьта хьалъайаь штанга хьалъурагІа тоттача дикагІа аьттув А. Первийе бьлар. Цох СССР чемпион хилар, хІаьта Исраьилга шоллагІа моттиг а йоаккхаш, дотуп кхаьчар.

Исраьилах лаьца «Советский спорт» яхача газето яздугу: «И. Арсамакова 20 шу да. Дика повзаш мастер ва из, юниорашта юкъе дунен рекордмен а чемпион а. 1981 шера эггара хьалха цунах хилар мехка чемпион. Дешарах мукъайолча хана (Педагогически институтa цхьоалагІча курса студент ва из), суртаи дехкаш чеканеш еш хул Исраьил. Къахьега а хов, беза а беза цуна къахьегам. Из Іомабаьб цо кхаь вешийцеи цхьан йишийцеи шс ваьча а Іийкача а юрта. Дунен рекордсмена тренер РСФСР заслуженни тренер И. Кодзоев ва.

90 килограмм дозал долча штангисташта юкъе яхье даьъа лоацаш вар цхьаькха вай мехкахо, хІана Москвески областе Герзашцарча Низашка гІулакх деш воли Сайдулаев Адам. Ший дозал долча штангистaшта юкъе Адама шоллагІа моттиг яьккхар. ХІаьта мехка чемпион Ленинаканерча Варданян Юриках хилар.

А. БЕК.

КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ КОНФЕРЕНЦИ

Дукха нах гулбелар Наьзранерча районни культура цІагІа. Укхаза хилар Т. Хь-Б. Муталиева яздаьча «Цхьан мугІаре», яхача книжках йола читательски конференци. Укхаза вІашагІкхийттар кхоъ поколенеш: граждански тІема доакъашхой, Сийлахь боккхача Даймехка тІема ветеранаш, района къонача тІехьен хьехархой, комсомольцаш, пионераш.

Из мероприяти кийчъеш дукха къахьийгІр района музеи районерча централизни библиотекаи болхлоша.

Конференци хьайийлар музея директора Т. Х. Мальсагова, цул тІехьагІа «Цхьан мугІаре» яхача книжна лоархІамах, цун чулоацамах лаьца къамаьлаш дир районерча тІема ветераний совета председателa М. О. Гадаборшева, тІема ветеранаша С. Л. Палиева, А. М. Хамхоева, А. Н. Кульбиниус, М. А. Оздоева, А. И. Братерске, городерча № 3 йолча школа хьехархочо С. М. Тоцаевас, райисполкома культура отдела заведующо М. А. Аушева, кхычар.

Конференци чакхйоалаш укхаза гулбеннача тІема ветеранашта лаьрхІа арий, ловчий, гІалгІай авторий стихотворенеш йийшар № 3 йолча школа пионераша.

А. САГОВ.

«КХ ШЕРА 3-ча ИЮЛЕ ЛЕНИНГРАДЕ КХАЖ ТОССАРГЬА 1982 ШЕРАРЧА СССР ДОСААФ-а ЛОТЕРЕЙШТА

Лотерея доакъашхошта [illegible] совгІатахь «ГАЗ-24», «Волга», «Москвич»-412 ИЭ, «Жигули»-2101», «Запорожец»-968М4 яха 610 автомашина, «Днепр» МТ-10-36, «Урал-3» М-67-36, «ИЖ Юпитер-3-01» яха коляска йола 1920 мотоцикл, 17440 туристически гІирсашта эша хІамаш магнитофонаш, электрофонаш йолаш кхыйола ахчай хІамай а 22000 совгІат.

ДОСААФ лотерея чакхдаккхарах хьаІайна ахча дІадохийт деш-Іомабара адачени спортивни гІирсаш хьалдеча, СССР ДОСААФ дешара-Іомабара я спортивни гІирсий а материально-технически база шерьяргa, оборонно-массови болх а спорта тІема-технически доакъош а дІахо дегІадоаладарга.

Лотерейни билеташ доах ДОСААФ организацешна, «Союзпечать» киоскашка.

Аьттув балба шун!

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Миччa ца, зурманаш!».
9.30 — «Мальха чам». Дукхасерийни художественни фильм. Фильм 3-гІа. «Мальхан наьх».
10.45 — Халкъа ашараш.
11.00 — Производственни гимнастика.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — СССР 60 шу даларга. «Барт тайнаэ дезале». Телевизионни документальни фильмий программа: «Альметьевск», «Эрзий мехта урок».
16.30 — «Орленок» телестудий концертни зал.
16.35 — «Лай аьттан тІа». Воронежски областa юртарча школа директора А. М. Иванова болх шера.
17.35 — «Шахмати школа».
18.00 — Миллионий ленински университет.
18.35 — Мультипликационни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — М. Глинка романсаш.
19.15 — «ДоттагІал». Телевизионни журнал.
19.45 — «Мальха чам». Дукхасерийни художественни фильм. Фильм 4-гІа. «Даьхен мальха».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Искусствой говзанчаш. СССР халкъа артистка Э. Быстрицкая.
22.55 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ГІуйранара гимнастика.
8.20 — «Юрта боахам». Киножурнал.
8.35, 12.35 — «Наьна школа».
9.05, 11.20 — Испански мотт.
9.35, 12.55 — О. Бертольц поэзи.
10.15 — Возрождене хана искусство. Передача 3-гІа.
10.55 — Зоологи.
11.50 — В. Шекспир. «Гамлет».
13.35 — «ПТУ фу хьех, миштa хьех».
14.05 — «Птицы над городом» яха субтитраша йола художественни фильм.
16.20 — «Кердадараш».
17.30 — «Экономика резервош — пятилетнана». Химика Деиа (нохчий меттала).
18.00 — Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу, из ший лоІамагІа Россина юкъелха 200 шу дизара наьъадолхаш. «Цlакхта а лоаргадоаца доттагІал» (нохчий меттала).
19.00 — Киножурнал.
19.20 — «Нохч - ГІалгІайче гІоллаь».
19.40 — Документальни фильм.
19.20 — «Бера хана дена музыкапа доттагІал долаш».
20.10 — «Бийса даьаьала хийла шун, бераш».
20.25 — «Кагирхой оазаш». Комсомола дола мугІараш (гІалгІай меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Лично известен» яха художественни фильм.

28 МАЙ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «ЧІоагІа, майра, кадай дараш».
9.30 — «Мальха чам». Дукхасерийни художественни фильм. Фильм 4-гІа. «Даьхен мальха».
10.45 — И. Гайдн. Оркестраца фортепьянона йола концерт.
11.05 — «Іилмахоша — юртаь». Іилмани - популярни фильмай программа.
11.40 — «Кердадараш».
11.50 — «Кердадараш».
14.50 — Пограничники Денна. Телевизионни документальни фильмай программа.
16.05 — «Днепра тІа хилеш дезе». Фильм-концерт.
16.35 — «Подмосковни хІамагІийзагараш».
17.00 — Фильм бохна хьалхагІа. «Ла на дунгІара оІайа» яха художественни фильм. (Венгри).
18.15 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Къуша латтачар кхоадаш».
19.15 — «Тахан — пограничника ди. СССР КГБ пограничнии эскара штаба начальника, Генерал - лейтенанта Ю. А. Нещумова выступлени.
19.30 — ДІадохих РСФСР Пачхьалкхен духовой оркестро.
20.00 — Киева 1500 шу дизарга. «Киевах йола дош» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.45 — Пограничника Денна хетадаь концерт.
23.20 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ГІуйранара гимнастика.
8.20 — Телевизионни документальни фильм.
8.40, 12.10 — СССР [illegible] искусство.
9.10, 11.10 — Англиски мотт.
9.40 — М. А. Шолохова турпалаш—сцена тІа.
10.20 — Природоведени.
10.40 — А. М. Горьки. «Наьна» яха роман.
11.40 — 12.40 — Истори. 4 класс.
13.15 — А. Опечкин. Производственни нагІонашка гІолла.
14.00 — Іилмани - популярни фильм.
14.20 — В. А. Жуковский.
15.20 — «Кердадараш».
17.50 — «Лоаьар кийчъяра — хинаре къахьегам (гІалгІай меттала).
18.00 — Пятилетна вІалтаІагІа, шу цоалагІа «Керттерча оагІонаш лаьа мугІ».
18.30 — «Нохч - ГІалгІайче гІоллаь».
18.50 — Фильм-реклама.
18.55 — «Денаш дола мугІараш. Э. Мамакаева лешашта даьха илли» (нохчий меттала).
19.30 — «Бийса хьаьнала хийла шун, бераш!».
19.40 — «Трест» яха операци. Дукхасерийни телевизионни художественни фильм. I-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Цхьан шера ийс ди». Художественни фильм.

РАДИО

27 МАЙ

6.10 — «Лоаьар кийчъяра — лакха темпаш» (гІалгІай меттала).
6.35 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (гІалгІай меттала).
8.25 — «Узамцlенош. Радиожурнал (гІалгІай меттала).
8.45 — Даймехках дола иллеш (гІалгІай меттала).
9.15 — Миллионий ленински университет. «Ленинизмера кердадараш». Хьалхара передача (нохчий меттала).
9.30 — «ДоттагІал оазаш» (эрсий меттала).
9.45 — [illegible] «Дика аьрдаІара» (эрсий меттала).
15.10 — Концерт (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачий программа. Хьоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Микрофонна гонахе гІоллаь» яха радиомуса (эрсий меттала).
17.31 — «Нalии къахьегаш аІаш юхе долхь баьча [illegible] передача (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.40 — Хоамаш.
18.40 — «Вега хоамаш» (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Москва а тхо, тхьаш Россин» яха передача.
18.19 — Халкъара ашараш.
18.41 — «Йоамах дахьар». Х. Ошаева хулар.
18.50 — Нана лІаова И. Кагерманова.
20.11 — С. Цугаева назмаш.

28 МАЙ

6.40 — «Юртара гІуйренаш» (эрсий меттала).
6.50 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан ордаь» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.25 — Халкъара ритмаш (нохчий меттала).
8.15 — «Аргун» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
8.35 — Музыка (нохчий меттала).
8.45 — «Гулбаь юкъаш ца [illegible] [illegible]» (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — [illegible] (эрсий меттала).
17.31 — «Литературни Нохч-ГІалгІайче» (нохчий меттала).
17.50 — [illegible] (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — [illegible] (эрсий меттала).

УКВ

18.00 — «Нах чаьа духьа». [illegible]
18.15 — Ш. Ашаева [illegible]
18.49 — [illegible] С. Арсанукаев.
18.18 — [illegible]
18.54 — [illegible]

Тахан республике гІалаеи Грозни узамаш... [illegible] 10 метр сих мух а хьехаш... [illegible] 17—22, Грозни 19—21 градус... [illegible]

Метеослужба.

ХЬАЖАР ДІАХЬОШ ДА

Нохч - ГІалгІайчоьно да 200 шо... [illegible] 1966—1967 шераш... [illegible]

[illegible]

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Газет арадува шинарен, ерен, шоттен деношка

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Мамакаева, ул. 82. Телефонаш: редактора — 2-15-57; редактора заместителя — 2-88-07; секретара — 9-24-00, [illegible] — 9-24-04, промышленносте транспорте — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07, корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Мамакаева, 82. Телефоны: редактора — 2-15-57; заместителя редактора — 2-88-07; ответственного секретаря — 9-24-00, отдела партийной жизни — 9-24-04, промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорская — 2-89-88.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Мамакаева, 82. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мамакаева, 82. Заказ № [illegible]